

De satan “ontmaskerd”.

Dat is een wat merkwaardige titel voor een referaat over de satan en zijn werken. Wie een masker opzet, verbergt immers zijn eigen gezicht. Door het masker zie je niet hoe de persoon zelf er uitziet. Het masker moet eerst worden afgedaan. Om in dit beeld te blijven: de satan heeft veel heel verschillende “maskers” om zich daarachter te verbergen, zodat we zijn ware gezicht niet zullen herkennen.

De satan werkt het liefst vanuit het duister. Niet voor niets heet zijn rijk het rijk van de duisternis. Hij is de vorst van de duisternis, met alle daarbij behorende werken van de duisternis. Wij hebben alleen maar kennis van de satan en zijn werken vanuit de Bijbel. Het Woord van God is de enige bron, die ons betrouwbare kennis geeft van het rijk van de grote tegenstander van God en mensen. Zonder het licht van Gods Woord maken we op aarde wel de verschrikkelijke werken van de satan mee, maar we weten niet dat er een machtig geestelijk wezen achter zit. Wij weten niet dat achter al het kwaad, dat mensen doen, beïnvloeding is van een geestelijk wezen met grote macht. Om het nog wat scheper te formuleren: zonder Christus en Zijn verzoenend en overwinnend werk kunnen wij de werken van de satan niet echt peilen en kennen we zijn methoden, gedachten en tactieken niet.

De Bijbel ziet onze aarde als een strijdtoneel tussen twee rijken: tussen het Rijk van God en Christus en het rijk van deze machtige geest van het kwaad. Er is op aarde en zelfs boven de aarde een strijd gaande van boze en goede geesten. En beiden, zowel de boze als de goede geesten hebben elk een eigen hoofdkwartier met een eigen vorst. De vorst van de boze geesten is satan en de vorst van de goede geesten is Jezus Christus.

Willen we onze eigen tijd en zelfs heel de geschiedenis van de mensheid goed verstaan, dan hebben we een dieptepeiling van het kwaad nodig. Die dieptepeiling geeft ons de Heilige Schrift. Wij moeten weten wie de mens is en wat zijn afkomst is en wat zijn *bestemming* inhoudt. Wij kunnen het kwaad in de wereld – in kleine en grote vorm – niet goed peilen als wij geen rekening houden met de invloeden uit de *wereld van de boze geesten en hun grote leider*. Zij hebben een directe invloed op zowel de enkele mens als op gehele gemeenschappen en volken.

De satan heeft niets liever dan dat wij zijn bestaan ontkennen, of in twijfel trekken. Dat gebeurt op grote schaal. Velen vinden het belachelijk om van het bestaan van een echte duivel en van echte boze geesten te spreken. De natuurwetenschappen hebben hierbij grote invloed gehad. Alles wat bestaat moet bewijsbaar en aantoonbaar zijn. Een hoogleraar in de theologie vergeleek spottend het bestaan van de duivel met de gaten in een belegen kaas (L. Floor, *Waar engelen wonen en werken*, 101). Ook het op de troon zetten van de menselijke rede heeft sterk bijgedragen aan het ontkennen van het bestaan van een geestelijke wereld. Een geestelijke wereld, die zelfs een beslissende invloed heeft op de loop van ieder mensenleven en van de gehele geschiedenis van de mensheid.

Toch is er tegelijk in onze dagen ook een hernieuwde belangstelling op te merken voor het boven-zintuiglijke en het mystieke. Het besef wordt sterker dat er meer is tussen hemel en aarde dan alleen wat zichtbaar en bewijsbaar is. Maar dit besef moet wel gevoed en gevuld worden met betrouwbare en juiste kennis. Want anders misleiden we onszelf nog hoeveel belangstelling we ook kunnen hebben voor de onzichtbare wereld. Voor ons als christenen is alleen de Bijbel de enige betrouwbare bron van kennis van deze onzichtbare, maar geschapen wereld en werkelijkheid.

Wie is de satan?

De satan: wij kunnen het lidwoord ook weglaten en spreken van: satan. Dan is het een eigenaam en niet alleen een aanduiding van wie deze sterke figuur is. Satan is een machtig, intelligent geestelijk wezen. Hij is een door God geschapen wezen. Maar hij is van God afgefallen en heeft heel veel engelen in zijn val meegesleurd. Er zijn enkele gegevens in de Bijbel, die ons laten zien dat er een revolutie in de wereld van de engelen heeft plaatsgevonden. Engelen veranderden in demonen. We lezen in Judas:6 dat engelen aan hun heerschappij of oorsprong ontrouw zijn geworden en hun eigen woning hebben verlaten. En nu houdt de hoge God die afgefallen engelen bewaard voor de grote dag van het oordeel. God houdt hen gevangen met eeuwige banden onder donkerheid. En in

2 Petrus 2:4 staat dat God engelen, die gezondigd hebben, niet gespaard heeft. Maar God heeft hen in de afgrond geworpen, hen aan krochten van de duisternis overgegeven. Zo worden ze bewaard tot het oordeel. Hoe wij deze teksten ook precies uitleggen, duidelijk is dat er een opstand in de wereld van de engelen is geweest. Wanneer die revolutie heeft plaatsgevonden, is niet met zekerheid te zeggen. Maar de gegeven wijzen wel in de richting dat dit gebeurd is vóór de schepping van de mensen.

Satan is dus een hoge, gevallen engel. Hij had van God een hoge positie ontvangen. Hij was bekleed met een bepaalde heerschappij. Er zijn uitleggers die zeggen dat ook aan de engelen een bepaalde proefperiode is gesteld. Zouden de engelen trouw blijven aan hun Schepper? Een deel van de engelen is niet trouw gebleven. Ze wilden niet in de hun aangewezen woning blijven. Ze waren niet tevreden met de hun gegeven macht. Ze wilden meer. De hoogste engel, satan, wilde ten diepste als God Zelf zijn. Daarom nemen we aan dat hoogmoed de diepste drijfveer van het zondigen van de engelen is geweest. Wel was het zondigen van de engelen van een ander karakter dan het zondigen van Adam en Eva. Onze eerste ouders hebben zich tot zonde laten verleiden. De boze engelen zondigden “uit zichzelf”, van binnen uit. Hoeveel engelen gevallen zijn, is niet te zeggen. Het zijn er velen. Legioenen. Duizenden maal duizenden. Het rijk van de duisternis is krachtig en groot en ook goed georganiseerd. Het is een zeer geduchte macht.

Namen en aanduidingen van de duivel

De Bijbel kent verschillende benamingen voor de satan. Elk van die namen zegt veel over de aard van zijn wezen en werken. Ik zet ze even voor u op de rij. Het veelvuldigst komen de namen satan en duivel voor. Verdere namen en typeringen zijn: Beëlzebul, Belial, Slang, Draak, Archoon – dat is de overste, de beheersers - van deze wereld, Hoofd van de demonen, Mensenmoordenaar, Leugen-vader, de Boze, de Sterke, de Verzoeker, de Vijand, god van deze eeuw.

Kort iets over de betekenis van deze namen.

In het Nieuwe Testament komen de namen satan en duivel ongeveer even vaak voor, zo'n 35 tot 37 keer. De namen worden afwisselend en door elkaar gebruikt. Satan betekent in het Oude Testament “tegenstander”. Hij is dus *de* grootste en sterkste tegenstander van God en mensen en van de goede engelen. De naam *duivel* komt van een werkwoord dat *uiteenwerpen* betekent. Hij is er altijd op uit om een wig te drijven tussen God en mens en tussen mensen onderling. Dit werk van de duivel verdiept zich tot lasteraar, ophitsers, verdachtmaker en verleider tot allerlei kwaad. De namen satan en duivel zijn dus synoniemen.

Beëlzebul: (Mattheüs 10:25; 12:24, 27; Marcus 3:22; Lucas 11:15, 18, 19). De Farizeeën gebruikten deze naam voor de overste van de boze geesten. De betekenis van de naam staat niet helemaal vast. Betekent het: “heer van de mest” of “heer van het huis”? Beide verklaringen worden gegeven. Dan heeft satan dus een woning, waar zijn demonen verblijven of waarheen hij ze kan sturen, namelijk in *mensen*. Dan krijgen mensen inwoning: inwoning van demonen. Jezus zegt in Mattheüs 10:25: “Indien men aan de heer van het huis de naam Beëlzebul heeft gegeven, hoeveel te meer aan zijn huisgenoten”.

Belial: dat is de wetteloze, de verdorvene. Deze naam komt voor de satan maar één keer voor in het Nieuwe Testament (in 2 Corintiërs 6:15).

De namen *slang* of *oude slang* en *draak* tekent de duivel in zijn geslepenheid en raffinement. (Openbaring 12, 13, 16 en 20). Hij berekent listig en sluw zijn kansen en verzint de mogelijkheden om mensen tot allerlei kwaad te doen komen. Deze benaming gaat terug op de gebeurtenis in Genesis 3.

De Archoon of de *overste*, de *Beheersers* van deze wereld. Satan wordt de overste van de boze geesten genoemd (Mattheüs 12:24). Hij regeert over een eigen koninkrijk, stad of huisgezin. Satan voert het bevel over een leger van demonen. Als Jezus Zijn discipelen uitzendt in Israël, krijgen ze macht om de boze geesten uit te werpen en te strijden tegen *de gehele legermacht van de vijand*. (Lucas

10:19) . Paulus noemt de satan de *overste van de macht van de lucht* (Efeziërs 2:2). Hij oefent dus volledige heerschappij uit over de kinderen van de ongehoorzaamheid.

De *moordenaar van mensen en de vader van de leugen*: in Johannes 8:44 geeft Jezus deze heel scherpe omschrijvingen van wie de duivel is en wat hij aan het doen is. Hij is de grote moordenaar van mensen, van het allereerste begin af. Denk aan de moord van Kaïn op zijn broer Abel. De satan is de vader van de haat en de verwoester van de liefde, vrede en gerechtigheid. Hij is een oorlogshitser van de ergste soort en hij werkt onophoudelijk in op de volken en hun leiders om waar hij maar kan hen tot oorlog en bloedvergieten aan te zetten. Daarbij schuwt hij geen enkele leugen. In hem is geen waarheid. Hij is de vader van de leugen. Liegen en bedriegen zijn de eigen werken van de duivel, zo staat in onze belijdenis. De vader van de leugen propageert ongeloof en bijgeloof, leugen en bedrog, dwaling en pseudoreligie, valse ideologie en bedrieglijke filosofie (B. Wentsel, Dogmatiek 3A, 680). Zo is de satan de god van deze eeuw of van deze wereld (2 Corinthiërs 4:4). Hij slaat de mensen met blindheid zodat ze de heerlijkheid van Christus niet zullen opmerken.

De satan is de *Boze*. Dat is hij voor de honderd procent. Hij kan zich wel eens voordoen als een engel van het licht, maar altijd is en blijft hij de Boze, die het gemunt heeft op de ondergang van mensen. Hij is ook de *Verzoeker*. Onder de dekmantel van fraaie leuzen en verleidelijke vergezichten en aanbiddingen misleidt en provoceert hij de mensheid om het kwade te doen.

Daarbij is hij de *Sterke*. Niemand kan in eigen kracht tegen de satan op. Dat moeten we goed bedenken. Wij allen zijn de mindere van hem. Hij is *Vijand* van mensen, de *Tegenpartij*, die rondgaat als een brullende leeuw, op zoek naar wie hij kan verslinden (1 Petrus 5:8).

Als wij al deze namen en hun betekenis op ons laten inwerken, dan komen we onder de indruk van de intelligentie – boze, duistere intelligentie – en kracht van deze geestelijke figuur. We zien scherp dat wij zonder hulp van de Allersterkste volstrekt verloren en machteloze mensen zijn. Wij kunnen onszelf op geen enkele manier verlossen uit de greep van het kwaad. Dat kan daarom niet omdat de satan en zijn demonen onophoudelijk ons aanvallen en aanvechten. Zij verklaren ons zonder ophouden de oorlog. Zo worden wij gedwongen en gedrongen om de goede strijd van het geloof te strijden, elke dag weer. Er is er maar Eén, die in staat was en is om de macht en de werken van de duivel te verbreken en dat is de Zoon van God: onze Here Jezus Christus. Als Hij niet was gekomen in ons vlees en bloed waren wij voor eeuwig de duisternis ingegaan. Dat *Christus* nodig was om de werken van de satan te verbreken zegt ons dus ook wat voor serieuze tegenstander en macht de duivel is. Dat is niet om weg te lachen of om mee te spotten. De Bijbel tekent ons dit rijk van de sterke als een krachtige organisatie, als een voortdurend aanvallend rijk. Elk uur worden duizenden vurige pijlen uit dit rijk van leugen, moord en haat op de wereld van de mensen afgeschoten. En daarom is het dat deze wereld steeds weer in brand komt te staan. Wie dit bij het licht van het evangelie leert verstaan, kan geen optimistische visie op de mens meer hebben. Een christen hoeft ook niet een pessimistisch mens te zijn. Maar de belijdenis dat Christus de Overwinnaar is krijgt zo wel grote diepgang, kracht en betekenis. Zonder Christus is de mensheid zonder gegronde hoop. Zij is verloren.

Dit alles *pleit ons mensen niet vrij*.

Wij doen onze daden. Wij laten ons beïnvloeden. *Wij* zondigen. Dat is daad. Dat is keuze. De satan vindt zijn toegangswegen tot ons in onze zondige aard, in de begeerten van onze oude mens. De aanvallen en de verzoeking van de duivel doen niets af aan onze verantwoordelijkheid. God spreekt de mens altijd aan op zijn verantwoordelijkheid. Maar wie begint te kiezen voor het kwaad, zal door het kwaad al verder worden meegezongen en tenslotte door het kwaad worden verteerd.

Hoe is de satan aan zijn macht gekomen?

Door verleiding, leugen en diefstal. Hij heeft de macht gestolen. Hij heeft de mens op listige wijze verleid en de mens heeft de leugenaar geloofd. En zo is de mens aan de gestolen macht van de duivel toegefallen. De satan dankt zijn positie in de wereld dus aan de zonde van de mens. Hier raken

we aan een belangrijke zaak. De satan en zonde gaan altijd samen. Zonder de zonde van de mens zou de duivel geen macht hebben. Vandaar al het gebod ten leven in het eerste paradijs. God gaf een gebod om te *leven*. De kennis van het kwaad mag niet door de mens ingevuld worden. Niet de mens mag bepalen wat kwaad is, maar dat mag God alleen. De mens heeft slechts één keuze en één weg tot het leven: dat is het gehoorzamen aan het gebod ten leven. Van die gehoorzaamheid heeft de satan de mens afgebracht. Nu is de mens aan het kwaad vervallen en heerst de dood over hem. Dit wordt ten volle duidelijk uit het evangelie van het lijden en sterven van de Here Jezus Christus. De macht van de satan over de mensen kan alleen gebroken worden door de verzoening van de schuld. Om dat te voorkomen, namelijk dat er verzoening van de schuld zou komen, heeft de duivel er alles aan gedaan om de Here Jezus Christus te verleiden en van Zijn gehoorzaamheid aan het gebod van Zijn Vader weg te halen.

De machtsontplooiing van de duivel komt tot een hoogtepunt tijdens het werk van Jezus op aarde. Dat begint er al mee wanneer Herodes de jongste kinderen van Bethlehem laat uitmoorden. Het eerste werk dat Jezus doet na Zijn doop in de Jordaan is de confrontatie aangaan met de satan. Dat gaat niet eens in de eerste plaats van Jezus uit. Hij wordt door de Heilige Geest in de woestijn geleid om daar door de duivel verzocht te worden.

Dit is een werkelijke en felle verzoeking geweest. In de verzoeking in de woestijn zien we heel het werk van de satan al samengebald en uitgerold. Maar tegelijk – en dat is het evangelie – zien we hier ook wie *Jezus* is, wat het specifieke is van de Persoon en het werk van Jezus. Het voert te ver om in details in te gaan op de drie verzoeking. Maar enkele kenmerken kunnen wel worden gegeven. Satan weet wie Jezus is. Satan kent de feiten en gebeurtenissen. Hij weet dat Jezus gedoopt is en dat Jezus de Zoon van God is. Maar ook aan Jezus doet de duivel zich voor als de grote twijfelzaaier. Hij is een sarcast. U bent Gods Zoon? En dan lijdt U hier zo'n honger? Zeg toch dat deze stenen broden worden. Het past toch niet bij Uw hoge positie dat U hier als een arm, hongerend mens leeft?

Het blijkt ook dat de satan de Schriften kent. Hij is een Bijbellezer. Maar hij leest en gebruikt de Bijbel om er op verleidende wijze misbruik van te maken. Ook in zijn gebruik van de Bijbel is en blijft de satan de leugenaar. We mogen ons afvragen in hoeverre dit alles doorwerkt in de theologie en in opvattingen, die van de Schriften afwijken. Daar is dikwijls moeilijk achter te komen omdat de satan in zijn misleiding een aantrekkelijke kant heeft. Hij is de *verleider*. Dat er een werking is van de satan in de loop van de eeuwen in het theologisch en kerkelijk bezig zijn staat vast. Het voert te ver om dat nu verder uit te werken. Maar één ding is wel zeker: de satan zal niet ophouden om steeds weer oude en nieuwe dwaalleer in de kerken uit te strooien. Dan zal en dan moet blijken hoe stevig theologen, predikanten, ambtsdragers en kerken in het Woord van God verankerd zijn en dat zij zo door de Heilige Geest geleid en verlicht worden dat zij de dwaalleer weten te onderkennen en te ontmaskeren. Weerstand bieden aan dwaalleer is niet gemakkelijk! Het vraagt eerbied voor de Schriften en voor de God van de Schriften en het kan niet zonder doorgaand gebed om licht van Boven.

In de verzoeking in de woestijn door de satan van Jezus blijkt ook hoe uitdagend en provocerend de duivel te werk gaat. De koninkrijken van deze wereld behoren mij toe, zegt de duivel (Mattheüs 4). Hier toont de duivel zich de overste van deze wereld. Hij wijst Jezus vooral op de *heerlijkheid* van al die koninkrijken. Satan blijkt in staat om de pracht en praal, de schittering van de wereldlijke rijken op een verleidelijke manier te tonen. Er is voor de Zoon van God een snelle en gemakkelijke manier om aan de macht te komen. Eén knieval voor de duivel en Jezus krijgt de macht in handen. Niet in de weg van het lijden en sterven en het kruis, maar slechts in één aanbidding van de satan. Jezus doorstaat deze testperiode. Hij is de gehoorzame Knecht van de ware God. Hij gaat niet mee in de diefstal en de leugen van de satan.

Het tonen van deze gehoorzaamheid in een rechtstreekse confrontatie met de satan was noodzakelijk om Zijn verdere levensprogramma te vervullen. Jezus is ook de ware en hoogste Profet. Hij

hanteert het Woord van God op de enige juiste manier, in volkomen gehoorzaamheid aan God. Telkens weer komt het tijdens Jezus' leven op aarde tot een dikwijls heftige confrontatie met de demonen. Uit de door de boze geesten bezeten en bezette man uit het land van de Gadarenen (of: Gerasenen) drijft Jezus een legioen demonen uit. Maria Magdalena was ooit bezet gebied van zeven boze geesten (Lucas 8). Zij werden dus geheel beheerst en aangestuurd door de boze geesten. Dat is een groot lijden geweest. Deze bezette mensen konden nooit tot echte rust komen, ze hadden niet meer de controle over zichzelf, ze werden dikwijls heel agressief en gewelddadig. Zij konden ook tot zelfverminking en zelfvernietiging komen.

Hier tegenover staat dan de geweldige, bevrijdende macht van Jezus.

Er zijn tientallen voorbeelden te noemen van het uitdrijven van demonen door Jezus. De satan heeft dus een groot aantal medewerkers tot zijn beschikking. En in zijn rijk weet men wie Jezus is. Ze weten van hun aanstaande pijniging. Ze erkennen de macht van Jezus over hen.

Jezus heeft de gestolen macht van de duivel teruggekregen en terugverworven door Zijn lijden en sterven aan het kruis en Zijn opstanding uit de doden. Hij moest de verzoening van de zonden tot stand brengen, in de weg van een volkomen gehoorzaamheid. God de Vader heeft nu aan de Zoon *alle* macht gegeven, in de hemel en op de aarde. De satan heeft nog veel verwoestingsruimte, veel verleidingskracht, maar hij is nu wel de gebondene, die niet meer kan doen dan hem wordt toegestaan. Maar omdat de zonde en de gevolgen van de zonde nog niet uit de mensheid zijn weggedaan, vindt de duivel steeds weer nieuwe aanknopingspunten en terreinen om zijn verwoestend werk te doen. Altijd weer is daarbij de zonde en het zondige hart van de mens zijn bondgenoot. Wie door een waar geloof is ingebracht in de Here Jezus Christus is van deze heerschappij van de satan verlost. Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus zegt zo mooi, dat Christus de Zijnen uit alle heerschappij van de duivel heeft verlost. Dat wil niet zeggen dat de gelovigen geen last meer kunnen hebben van de satan. De satan zal het altijd weer proberen. Hij zoekt de zwakke plekken in ons leven op. Hij weet die. Hij komt graag langs platgetreden paden. Hij maakt het zichzelf niet moeilijker dan nodig is om het zo eens te zeggen. Wij zullen ons dus steeds moeten wapenen tegen *alle* aanvallen van de duivel en in het licht van Gods Woord en in het licht van de eigen levenservaring zoveel zelfkennis moeten verkrijgen, dat wij weten op welke punten en in welke zaken wij vatbaar zijn en open staan voor de listige verleidingen van de duivel.

De satan kan Christus niet meer verzoeken.

De duivel heeft aan Jezus Zelf niets meer. Nu richt de duivel al zijn aanvallen in de eerste plaats op de *kerk* van Christus. Op de gelovigen: op hen samen en op hen persoonlijk. Met de hemelvaart van Christus is de satan uit de hemel geworpen (Openbaring 12). Nu loeren de duivel en zijn demonen als moordenaar op de kerk van Christus (artikel 12 Nederlandse Geloofsbelijdenis). Ze speuren naar elke mogelijkheid om de kerk te verderven en te verwoesten door hun bedriegerijen. Als de satan uit de hemel op de aarde wordt gesmeten, wordt het "wee u" over de bewoners van de aarde uitgeroepen. Wee de aarde en de zee, want de duivel is tot u neergedaald in grote grimmigheid. Hij is daarom zo gevaarlijk en grimmig, niet alleen vanuit zijn eigen verdorven natuur, maar ook omdat hij weet dat hij nog maar weinig tijd heeft. *Dat weet de duivel dus!* Hij is zich er satanisch van bewust dat hij nog maar een korte tijd heeft. Hij weet waarom hij uit de hemel is geworpen. Hij kan zijn aanklagend werk niet meer voortzetten in de hemel, want daar heeft Jezus Christus de plaats ingenomen in de troon van de Vader. Er is geen grond meer om de gelovigen aan te klagen.

Nu de duivel Christus niet meer van de kerk kan scheiden, nu probeert hij de kerk van Christus te scheiden! Dit betekent dat de geestelijke strijd, de goede strijd van het ware geloof, altijd doorgaat. Deze strijd gaat door zolang deze wereld bestaat en persoonlijk zo lang wij hier op aarde leven. Satan kan zich voordoen als een engel van het licht. Hij is een "religieus" persoon, maar een die van haat is vervuld. Hij misbruikt altijd de woorden van de Bijbel. Hij probeert ervan te overtuigen dat zondigen zo erg niet is, want er is toch vergeving. En die ene of die twee zonden, och wat doen die ertoe. En als er een bepaalde verslaving is gekomen aan een soort boezemzonde, och wat kun je er

aan doen. Iedereen heeft wel wat. Zo probeert hij een valse gerustheid aan te kweken, zodat wij de schuld van het zondigen niet meer ernstig nemen en niet meer smeken en om vergeving en om nieuwe heiliging van ons leven. Om een nieuwe gehoorzaamheid.

Of: hij verleidt ons tot zonde – al doen wij dus de zonde altijd zelf! – en zegt dan dat er nu voor ons geen vergeving en redding meer mogelijk is. Je hebt al zo vaak gezondigd en je kunt er niet altijd mee bij God aankomen. Dit kan een zondaar in grote geestelijke nood brengen. Satan trekt de waarachtigheid van de beloften van het evangelie in twijfel en stelt ze onder verdenking, zodat je er niet meer op durft te pleiten.

Als “religieus” persoon heeft de satan met zijn boze geesten ook grote macht over de zogenaamde *wereldgodsdiensten*. De Islam, het Boeddhisme, het Hindoeïsme staan onder directe beïnvloeding van het rijk van de duisternis. Maar dit rijk kan alleszins godsdienstig zijn. Hoe is het toch te verklaren, dat moslims, die christen worden, dikwijls zo gehaat en vervolgd worden? Eenzelfde verschijnsel doet zich voor bij de andere grote religies. Alles is erop gericht dat de verbreiding van het geloof in de Here Jezus Christus wordt tegengewerkt. Elke godsdienst wordt door de satan toegestaan, waarin de mens *zichzelf* moet redden. De mens zelf moet de weg naar een verlossing vinden. In het christelijke geloof is er een *Zaligmaker* nodig. Dat houdt in dat ieder mens zonder deze Redder een verloren mens is, een mens die leeft in de duisternis. Zeker, de Heere heeft nog enig natuurlijk licht in deze donkere wereld overgelaten, maar de vervreemding van de levende God is zo groot, dat wij die nooit meer zelf kunnen opheffen en wegwerken. Daar is het ingrijpen van God Zelf voor nodig. En dat wil de duivel verhinderen. Als het moet en kan, dan doet hij dat op een vriendelijke manier, heel religieus. Mooie rituelen, mysterieuze spreuken en mantra's, of een zeer stipt leven volgens wetten en bepalingen. Alle religies zijn dan op de een of andere wijze een weg tot de uiteindelijke verlossing. Die leugen strooit de satan kwistig uit over de aardbodem. Hier zijn ook allerlei sekten te noemen.

De religieuze verering van de satan zal tot zijn hoogtepunt komen in de tijden van de antichrist. Dat zal – zo goed als zeker – een persoon zijn, die zich in de plaats van Christus stelt en die zich tegen Christus en de gelovigen opstelt. Hij trekt de aanbidding van de wereld naar zich toe. De valse profeet en de valse wereldheerser krijgen een ogenblik macht over de aarde. Het zal een bange tijd zijn voor de kerk van de Heere. De duivel komt een korte tijd op het toppunt van zijn macht. Maar dan zal Christus van de hemel neerdalen en hem onder de voeten van de gemeente verpletteren (Romeinen 16). Wij mogen dus niet uit het oog verliezen dat religie, dat godsdienst de satan eigen is. Dat is ook niet verwonderlijk, want hij is afkomstig uit het rijk van het licht. Hij heeft in het begin in Gods blinkende nabijheid verkeerd.

Maar de satan kan ook heel wreed zijn.

Hij hitst voortdurend de volkeren tegen elkaar op. Er zijn machten en krachten en overheden werkzaam in de wereld. In Efeziërs 6:12 spreekt Paulus daarover. Maar ook op andere plaatsen wordt deze werkelijkheden, die macht hebben, genoemd. (Romeinen 8:38 e.v., 1 Corintiërs 2:8, 15:24-26, Efeziërs 1:20 e.v., 2:2, 3:10, Colossenzen 1:16 en 2:15). Het zijn machten en krachten uit het rijk van de duisternis. Ze nemen gestalte en vorm aan in duivelse regimes en politiek en methoden. De ergste uitwas daarvan was bijvoorbeeld het optreden van de Nazi's van Adolf Hitler. Zes miljoen Joden werden door hen de dood ingejaagd. Maar de wreedheid van de Islamitische Staat doet er niet voor onder. En denk aan wat er in deze tijd allemaal in Syrië gebeurt. Te noemen zijn al die regimes, die welbewust en fel de christenen vervolgen.

De machten van de lucht zijn als vreemde indringers de wereld van de mensen binnengedrongen en ze zaaien onder de mensen dood en verderf. En dit zal doorgaan! Helaas. Jezus heeft gezegd dat er oorlogen en geruchten van oorlogen zullen blijven. En dat is dus ook te verklaren uit het grimmig rondgaan van de duivel en zijn demonen. En alles is gericht op het slopen van de kerk van Christus, op het dwarszitten van de gelovigen. Satan is de grootmeester in het slopen en vernielen. Hij is

zoals Luther het eens noemde de aap van God. Wat God positief scheidt en herscheidt, dat vernietigt en vernietigt de duivel. Er werkt een krachtige maffia van de satan in onze wereld. Het rijk van de duivel is een goed georganiseerd rijk. De duivel gaat volgens bepaalde plannen te werk. Paulus zegt tegen de Corinthiërs, dat de gedachten van de duivel hem niet onbekend zijn (2 Corinthiërs 2:11). Paulus leerde die gedachten kennen vanuit zijn arbeid als apostel van Jezus Christus. Uit elkaar drijven, werk van God aanvallen en slopen, gelovigen tegen elkaar opzetten, onmin veroorzaken die niet meer op te lossen valt enz.: het is alles het eigen werk van de duivel. Zijn gedachten komen daarin tot uitvoering.

Een van de tactieken van de duivel is dat de mensen normaal gaan vinden wat de Bijbel zonde noemt. Er vindt een omkering van waarden en wetten plaats. *De zonde wordt genormaliseerd*. Wat in vroeger tijden als zonde werd gezien, wordt nu aanvaard als gewoon en normaal. Wij kunnen denken aan het homohuwelijk. Aan het zo goed als algemeen aanvaard zijn van abortus en euthanasie. Over een herwaardering van de dood voor zover wij dat een waardering kunnen noemen. Dood is dood. En zeker als men eerst God voor dood heeft verklaard, houdt men niets anders over dan de slogan "dood is dood". De dood behoort dan bij het leven, zoals veelal wordt gezegd. Dat de dood met de zonde te maken heeft en dat na het sterven de beoordeling door een Rechter komt, wordt ontkend. Daar zit ook angst achter. Ieder mens kent van nature een basisangst voor de dood. In Hebreëen 2 lezen we zelfs dat de duivel de macht over de dood had. En dat betekent dat de mensen gedurende heel hun leven uit angst voor de dood tot slavernij gedoemd zijn. Met die angst valt niet te leven. Een mens moet wat die angst doen. Of Christus bevrijdt ons van die basisangst of we gaan ontkennen en de waarheid van de dood weglopen. We vervangen de waarheid door een leugen. En daarachter werkt de satan. Zo gaan mensen verloren.

De mens beschikt zelf over zijn en haar leven los van de Schepper. Het betekent ook dat het voor christenouders moeilijker is geworden om hun kinderen zo op te voeden, dat het Woord van God tot zijn recht komt en een plaats krijgt in het denken en het hart van het opgroeiende geslacht. Het proces van de omkering van normen en waarden is volop gaande. Het zal ook doorgaan, al zal er altijd een tegenstroom blijven bestaan. Er zullen waarschuwend stemmen blijven klinken.

Er zijn *diepten van de satan*. In Openbaring 2:24 (de brief aan Thyatira) komt die uitdrukking voor. Wij hoeven die diepten van de satan niet te leren kennen. Die last legt Christus de Zijnen niet op. Het komt erop aan om bij Hem en de leer van het evangelie te blijven.

Het gaat dus vooral om een geestelijke strijd, die zich op aarde voltrekt. Alle mensen zijn daarbij betrokken en zijn er ook onderdeel van. Wij doen of mee met de satan of wij strijden tegen hem. De machten en krachten van het onheil hebben hun operatiebasis in de hemelse gewesten, zegt Paulus in Efeziërs 6:12. De boze geesten proberen onder aanvoering van de duivel vanuit een bovenaardse stelling de mensen te beïnvloeden en te verleiden. De "hemelse gewesten" zijn een gebied boven de aarde, maar wel beneden de hoogste hemelen. Want de duivel en zijn demonen zijn immers uit het hemel op de aarde geworpen. Vanuit die operatiebasis, niet ver bij ons vandaan, laat hij zijn invloed gelden op de mensheid. En dan is er geen terrein en geen mens, waar de satan geen invloed kan uitoefenen. Hij laat zijn invloed vooral gelden op het terrein van onze *wil* en van *verstand*. Verstand en wil zijn voor de demonen bij uitstek de invalspoorten om de mens te verleiden. In Efeziërs 2:2 staat dat de demonen proberen onze levenswandel te beïnvloeden overeenkomstig de loop van deze wereld en overeenkomstig de overste van de macht in de lucht. De van God afvallige wereld heeft zijn eigen loop, zijn eigen waardesysteem. Daarin staat niet de liefde centraal, niet het dienen. Maar de mens zet zichzelf daar op de troon en heerst liever dan hij dient. De loop van de wereld staat voor een mentaliteit. Die mentaliteit wordt door de duivel gemanipuleerd. Deze mentaliteit wordt elke dag onophoudelijk over ons uitgestort, in de media, op allerlei televisiezenders, op internet. Als je maar lang genoeg wordt voorgehouden dat liegen handig kan zijn, dat overspel zo erg niet is, en ga zo maar door, dan breekt dat langzaam maar zeker je innerlijke weerstand af en je gaat het min of meer gewoon vinden. Je houdt alleen stand wanneer je er een radicaal nee tegen zegt en dat nee handhaaft in je levenspraktijk.

De satan kan zelfs in het lichaam van mensen binnendringen. Alle vormen van verslaving hebben te maken met bindingen door de duivel en boze geesten. Het occultisme vindt zijn weg in afgoderij, in paranormale verschijnselen en praktijken, in hekserij, in waarzeggerij en toverij, in het raadplegen van geesten van doden enz. En laten wij niet denken dat moderne mensen daar niet gevoelig voor zijn. De satan is listig en machtig genoeg om zich ook in allerlei moderne vormen en gestalten te uiten. Denk aan de vele paranormale beurzen en manifestaties. Aan al die advertenties in de media van de zogenaamde mediums. Dat zijn al die figuren – merkwaardigerwijs veel vrouwen – die zeggen contacten te hebben met het bovennatuurlijke en die boodschappen uit die sferen kunnen horen en doorgeven. Zij zullen niet zeggen dat ze in verbinding staan met boze geesten, want dan zou hun klandizie slinken, maar het is wel de werkelijkheid. En het is een bittere werkelijkheid. Want de mensen worden bedrogen en misleid. En ook wanneer sommige voorzeggingen wel eens uitkomen, zegt dat nog niets over hun herkomst. Ook de duivel weet bepaalde waarheden te gebruiken juist om daarmee mensen te bedriegen. Al deze dingen en verschijnselen zijn te ontmaskeren door die ene, beslissende vraag steeds weer te stellen: *wat dunkt u van de Christus?*

Een van de meest directe vormen van dienst aan de satan is het *satanisme*. Er zijn zogenaamde satanskerken. Ze zijn er in het openbaar en ze zijn er ook meer in het geheim. Hier vindt een directe dienst aan de satan plaats, een verering van boze geesten. Hier komt de antigodsdienst tot de kern van alles: namelijk dat wij afgefallen zijn van de levende God en toegefallen zijn aan de duivel. En het erge is dat men openlijk erkenning vraagt van de overheden. Je vraagt je in gemoede af wat zulke mensen bezielt om zich hieraan over te leveren. Het laat het sluwe en bedrieglijke van de vorst van de duisternis in alle scherpheid zien. Te vrezen is dat deze ontwikkelingen alleen nog maar zullen doorgaan.

Er vindt dus een geweldige geestelijke strijd plaats op de aarde. Die strijd wordt beïnvloed door of de duivel en zijn rijk of door Christus en Zijn Koninkrijk.

Is er in de kerken ruimte voor een *directe uitdrijving van demonen*? Op die vraag wordt in kerkelijke en theologische kringen geen eensluidend antwoord gegeven. Het is een lastig terrein. In de Bijbel worden demonen uitgedreven, je zou even zeggen: bijna aan de lopende band. Toch moeten wij voorzichtig zijn met het uitdrijven van boze geesten. Het is echt moeilijk om vast te stellen of iemand werkelijk bezet gebied van de duivel is. Wij hebben er veel meer oog voor gekregen dat er ook allerlei vormen van ziekten van de geest zijn. Die mag je niet zo maar voor occult verklaren. Dan doe je mensen, die ermee te maken hebben, groot onrecht aan en het is onbarmhartig. Toch denk ik dat er enige ruimte mag zijn voor wat wel genoemd wordt het bevrijdingspastoraat. Als de gemeente een levende gemeente is, een band kent aan Christus, dan werken er ook krachten van het Koninkrijk in de gemeente. Het gebed is een krachtig wapen. We moeten wel voorzichtig zijn met het gebruiken van bepaalde spreuken of zelfs mantra's, waarbij we de naam van Jezus noemen. Maar wie werkelijk in de kracht van de Geest van Christus tot boze geesten en tot de duivel nadert, die zal meemaken dat zij dan sidderende vluchten en er vandoor gaan. Het voert te ver om dit nu nog verder praktisch uit te werken. Je hebt hiervoor wel christenen met scherp onderscheidingsvermogen en grote kennis van de Bijbel nodig.

De satan ontmaskerd.

Wij kunnen inderdaad overwinnend tegen de duivel en zijn gehele rijk strijden. Strijden en... overwinnen. In bijvoorbeeld het gebed na de doop wordt hierom gebeden. De gemeente heeft voor ons gebeden dat wij in alle gerechtigheid onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus leven en met volharding tegen de zonde, de duivel en zijn gehele rijk strijden en overwinnen mogen en zo in te gaan in het eeuwige Koninkrijk om eeuwig de Vader, Zoon en Heilige Geest te loven en te prijzen.

De satan heeft nog veel macht; heel veel meer dan wij mensen hebben. Maar hij heeft niet alle macht. Het Lam, Christus, heeft hem overwonnen en beperkt ook nu zijn macht en invloed. Alleen:

wij moeten bedenken dat de satan zelf voortdurend zijn vurige pijlen op ons afschiet. Het zijn pijlen die ons met vreemd vuur in brand willen zetten. Dus: ons tot zonde willen verleiden. Tegen die vurige pijlen moeten we onszelf beschermen. Het afschieten van die vurige pijlen behoort tot de tactiek van de satan. Vroeger was de brandende pijl een gevaarlijk wapen in de oorlogsvoering. Zo'n brandende pijl veroorzaakte een dubbele wond. Wie door zo'n pijl geraakt werd, kreeg een vleeswond en een brandwond. De pijlen van de boze hebben de vorm van een leugenachtige tong, een gevaarlijke influistering tot hoogmoed, een verleidelijk aanbod tot zondigen. Door dit wapen wordt dus het raffinement van de duivel gesymboliseerd (L. Floor, a.w. 122, 123).

Om ons daartegen effectief te beschermen is de zogenaamde geestelijke wapenrusting nodig. Paulus schrijft daarover uitgebreid en prachtig in Efeziërs 6. Hij beschrijft het uniform van de christenstrijder. De gordel: dat is de waarheid. Het pantser: dat is de gerechtigheid. Het schoeisel: dat is de bereidheid om uit en in het evangelie te leven. Het schild is het geloof. De helm ziet op de verlossing. En het zwaard is de Heilige Geest. De apostel gebruikt dus het beeld van een soldaat, die met zijn volle wapenrusting gereed is voor het gevecht.

Maar ook Jacobus roept ons op om de duivel te weerstaan. Dan zal hij van ons vluchten (Jacobus 4). Petrus vermaant ons nuchter en waakzaam te zijn. Standvastig in het geloof. Dan kan de duivel als een brullende leeuw ons niet verwonden of zelfs verslinden. Wij zijn zwakke mensen in onszelf en hebben de Heilige Geest en de gemeenschap met God en Christus nodig. Volhardend geloof is onmisbaar. Geloof dat functioneert, dat levend is. En uitermate belangrijk is het gebed in de strijd tegen de zonde, de duivel en zijn rijk. In het "Onze Vader" leert Jezus ons bidden: *En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze*". Dat heeft Jezus niet voor niets gedaan. Hij wist wie Zijn en onze grote tegenstander is.

Er komt een eeuwig einde aan de macht van de duivel en aan het bestaan van zijn rijk. De totale overwinning en uitschakeling van de satan en zijn boze geesten zal plaatsvinden op de dag van de wederkomst van Christus. De boze is al ontroond door de gekruisigde Christus en door Zijn opstanding en hemelvaart. De duivel is reeds buitengeworpen. Het enige dat hem nog wacht is de poel van vuur en zwavel (Openbaring 20:10). Er wacht hem en zijn demonen een eeuwigdurende pijniging. Zij kunnen dan geen enkele invloed meer uitoefenen in het Koninkrijk van de heerlijkheid, vrede en gerechtigheid: het Koninkrijk van God en het Lam. En de gemeente van Christus zal betrokken worden bij het oordelen over de satan en zijn boze engelen. De satan zal, zo schrijft Paulus in Romeinen 16, verpletterd worden onder de voeten van de gemeente.

In de dikwijls felle geestelijke strijd mogen we leren uitzien naar die grote dag van de eindoverwinning. Wij hoeven niet zonder gegronde hoop te leven. Deze wereld blijft tot op de laatste dag een strijdtoneel. Wij komen in dit leven nooit helemaal boven de strijd uit. Daarom is het leven van de christenen niet alleen maar overwinningsleven. Ook hierom moet het niet te triomfantelijk toegaan, omdat er nog zoveel nood, dood en verderf op aarde is. De boze vijand is wel verslagen, maar hij roert zich nog wel.

Er is een beteugeling van de kwade machten door Christus, die samengaat en samenhangt met de overwinnende kracht van Zijn evangelie. Hij bewerkt door zijn Geest, dat de arbeid die in zijn Koninkrijk gedaan wordt, toch als een triomftocht is (zie 2 Corinthiërs 2:14). De gemeente van Christus is er zelf biddend bij betrokken. Door het geloof zijn wij midden in de strijd al zeker van de overwinning. Paulus in het slot van Romeinen 8: *In dit alles zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, die ons heeft liefgehad.*
Christus is Overwinnaar!

ds. J. Jonkman

